

В. М. Сисюкаспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної академії управління персоналом

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УЧАСТІ МОЛОДІ В МАСОВОМУ СПОРТІ ТА РОЛЬ СУСПІЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ У ПРОПАГАНДІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У статті досліджено явище масового спорту як прояв активної участі молоді у соціальних та громадянських трансформаціях суспільства. З'ясовано необхідність формування молоді особистості за допомогою масового спорту з метою виховання гармонійно розвинутого суб'єкта українського суспільства. Проаналізовано розвиток процесу фізичного виховання у навчальних закладах внаслідок змін соціальних уявлень у молоді. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади виховання сучасної молоді на основі цінностей здорового способу життя. Запропоновані базові принципи державного регулювання розвитку сфери масового спорту серед української молоді.

Ключові слова: державне регулювання, здоровий спосіб життя, молодь, масовий спорт, органи державної влади, суспільство, фізична культура, виховання, цінності.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Нині українське суспільство вступило на новий етап свого розвитку – стадію інформаційно-комп'ютерного соціуму; на цьому етапі різко зросла роль освіти і культури в житті кожної людини і кожної держави. Культура є основою сучасного суспільства, її високий рівень – запорука розвитку, показник цивілізованості та міжнародного авторитету держави. Розвиток культури забезпечує необхідні передумови для політичного, соціального, економічного та духовного виховання громадян. Тому право на освіту і доступ до досягнень культури розглядаються у сучасному світі як найважливіші права людини, не менш важливі, ніж політичні чи економічні. А отже, держава зобов'язана забезпечувати розвиток фізичної культури, оскільки вона є відповідальною за духовне, моральне й естетичне виховання громадян.

Разом з правом людини на освіту Конституція закріплює і гарантує право кожного громадянина на участь у культурному житті, на користування досягненнями фізичної культури, її цінностями [10]. Держава має створювати необхідні умови для залучення громадян до національної культурної спадщини, формувати систему організацій та установ фізичної культури, виділяти необхідні матеріальні й фінансові кошти, забезпечувати проведення наукових досліджень та розробку наукових проектів у галузі

фізичної культури, готувати кваліфіковані кадри для цієї сфери [2].

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Збереження і зміцнення здоров'я населення, створення умов для формування здорового способу життя та повноцінного фізичного розвитку кожного громадянина є актуальними завданнями державного управління. Останніми роками в науці державного управління зроблено чимало досліджень щодо здоров'я суспільства, аналізується діяльність лікувально-профілактичних установ. Стан фізичного здоров'я населення є найважливішою умовою розвитку будь-якої держави, а масовий спорт сьогодні – це частина зовнішньої політики держави. Всебічний і гармонійний розвиток людини, її фізична досконалість є однією з основ системної та успішної реалізації державних перетворень.

Основні напрями реалізації державної політики в галузі розвитку фізичної культури і масового спорту – це покращення соціально-економічного розвитку держави, яке, зокрема, позитивно позначається на подоланні негативних тенденцій у сфері фізичної культури і масового спорту. Однак динаміка розвитку фізичної культури та масового спорту не відповідає загалом позитивним соціально-економічним перетворенням. Перед сферою фізичної

культури і масового спорту стоять глобальні виклики та завдання, вирішення яких вимагає сучасних підходів, які забезпечували б можливість для громадян вести здоровий спосіб життя, систематично займатися фізичною культурою і спортом, отримати доступ до розвинутої спортивної інфраструктури, а також підвищити конкурентоспроможність українського спорту вищих досягнень.

Формулювання мети статті, постановка завдань.

Мета статті – з'ясувати ефективність діяльності органів державної влади в Україні щодо формування у сучасній молоді здорового способу життя та її активної участі у заняттях масовим спортом.

Для цього потрібно вирішити такі завдання:

1. Дослідити явище масового спорту як прояв активної участі молоді у соціальних та громадянських трансформаціях суспільства.

2. З'ясувати необхідність формування молоді особистості за допомогою масового спорту з метою виховання гармонійно розвинутого суб'єкта українського суспільства.

3. Проаналізувати розвиток процесу фізичного виховання у навчальних закладах внаслідок змін соціальних уявлень у молоді.

4. Обґрунтувати теоретико-методологічні засади виховання сучасної молоді на основі цінностей здорового способу життя.

5. Запропонувати базові принципи державного регулювання розвитку сфери масового спорту серед української молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Громадяни України мають право займатися будь-яким видом соціокультурної діяльності, крім тієї, що заборонена, та об'єднуватися у творчі асоціації, товариства й інші культурні товариства [12]. В Україні конституційний захист прав людини з фізичної галузі культури є частиною державної соціокультурної політики. Державне регулювання фізичної культури є актуальною діяльністю в країні, оскільки на сучасному етапі у цій сфері є дуже багато проблем, які не можуть бути вирішені без участі держави. Тому державна політика в галузі фізичної культури та масового спорту також має бути зумовлена в контексті основних пріоритетів розвитку України в сучасних умовах. Засилля масової культури, прояви бездуховності, культурної деградації частини суспільства, падіння фізичної культури існують та мають вирішуватися.

Зазначені явища викликають тривогу у багатьох категорій громадян – учителів, батьків, громадських діячів, журналістів, письменників. Основними принципами політики фізичної культури в Україні має бути забезпечення свободи діяльності, плюралізму напрямів і стилів у фізичній культурі, захист власності, забезпечення для всіх громадян доступності духовних цінностей, забезпечення гуманістичної спрямованості фізичної культури, орієнтації її на загальнолюдські цінності, дотримання морально-етичних принципів з розвитку фізичної культури, поєднання державних і громадських начал в організації фізичної культурної діяльності [3].

Пріоритетами в галузі розвитку фізичної культури має бути відродження, збереження, розвиток і поширення національної культури, діяльність із збереження і використання історико-культурної спадщини, естетична освіта і виховання, популяризація вітчизняного та світового масового спорту і кращих зразків сучасної фізичної культури, забезпечення розвитку фізичної культури у сільській місцевості, розширення фізичної культурної інфраструктури селищ [6]. Державна політика в соціально-культурній галузі пов'язана з політикою в галузі фізичної культури та масового спорту.

Заняття спортом, активний і здоровий спосіб життя відіграють надзвичайно важливу роль у профілактиці більшості захворювань, у збереженні здоров'я на довгі роки. Основними завданнями органів державної влади з розвитку фізичної культури і масового спорту має бути підвищення ефективності функціонування системи фізичного виховання населення, посилення масовості фізкультурно-оздоровчого руху в державі, забезпечення ефективної підготовки спортсменів [13]. Популярність занять спортом має зростати, в державі має бути зведено багато сучасних спортивних об'єктів, які є доступними для громадян, дають їм змогу проводити свій вільний час цікаво, з користю для здоров'я.

Висока динаміка економічних, соціальних і культурних викликів ХХІ століття спричинила погіршення стану здоров'я населення в Україні. Цей процес спричинений комплексним впливом низки негативних факторів: тривалими негативними змінами довкілля, нервово-психічною дезадаптацією в умовах нестабільного соціально-економічного розвитку, наслідками катастрофи на ЧАЕС, надмірною алкоголізацією окремих верств населення [8]. Наслідком цих процесів стало ускладнення демографіч-

ної ситуації; активно розвиваються процеси старіння нації.

В Україні на законодавчому рівні сформовано правовий та економічний механізм стабільного розвитку цієї галузі, надання фізкультурно-оздоровчих послуг населенню. Натепер є такі основні напрями організованого фізичного виховання населення: інтенсивна підготовка в сфері спорту вищих досягнень, фізичне виховання дітей і підлітків та учнівської молоді [5]. Зазначені напрями тісно взаємопов'язані й у сукупності мають утворювати національну систему фізичного виховання шляхом участі молоді у масовому спорті.

Виконання цих завдань дасть змогу створити необхідну матеріально-технічну базу, широко залучити різні категорії населення в оздоровчий процес, зміцнити здоров'я нації засобами фізичної культури та масового спорту. Має бути створена система стандартів соціальних послуг, покликаних визначити гарантії, які держава в змозі забезпечити у сфері фізичної культури з огляду на економічні можливості. У зв'язку з цим має бути передбачена наявність у кожному місті, районі фізкультурно-спортивних клубів, центрів фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання населення. Це дасть змогу концентрувати кошти, що виділяються з різних джерел, та активізувати фізкультурно-оздоровчу роботу з населенням.

Важливим є системне залучення молоді до фізичної культури і масового спорту, в окремих навчальних закладах з ініціативи педагогічних колективів проводиться більша кількість уроків з фізичної культури. Проведення спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходів має супроводжуватися лекційною роботою, консультаціями про шкоду алкоголю, тютюну, наркотичних і токсичних речовин, що позитивним чином впливає на формування здорового світогляду їх учасників [1, с. 168]. Активними учасниками процесу з формування здорового способу життя населення поряд з органами державної влади є також профспілкові, молодіжні організації та об'єднання, засоби масової інформації.

Успішне виконання завдань державної політики щодо подальшого розвитку фізичної культури і масового спорту залежить від ефективної організації інформаційно-освітньої діяльності як державних органів, так і засобів масової інформації. Переконалива, адресна пропаганда здорового способу життя і цінностей фізичної культури та масового спорту в друкованих

та електронних засобах масової інформації має сприяти формуванню ідеалу фізичного здоров'я як найважливішого чинника організації дозвілля населення, повноцінного розвитку молоді [7]. Кожна людина має усвідомити особисту відповідальність за своє здоров'я, а кроки на шляху до підвищення рівня фізичної культури у суспільстві мають бути зроблені перш за все у сфері виховання молодого покоління.

Головне завдання з організації фізичного виховання молоді лежить на загальноосвітніх і дитячо-юнацьких спортивних школах. Органи державної влади та відділи фізичної культури і спорту на місцях мають диференційовано підходити до питань зниження розумового і психічного перевантаження учнів за рахунок підвищення ролі та значення фізичної культури як фактора зміцнення захисних функцій організму, підтримання високої працездатності. У вирішенні проблеми залучення до активних занять фізичною культурою молоді особливу увагу слід звернути на стан фізичного виховання в сім'ї. У цьому аспекті проведення молоддю дозвілля спільно з батьками, впровадження та творчий розвиток концепції сімейного відпочинку мають бути визнані пріоритетними в державній гуманітарній політиці.

Останніми роками незначно покращився стан матеріально-технічної бази фізичної культури і масового спорту, здійснюється будівництво сучасних спортивних об'єктів, що відповідають світовим стандартам. Зусилля органів виконавчої влади на місцях, керівників органів освіти, охорони здоров'я, фізичної культури, спорту мають бути спрямовані на вирішення завдань, пов'язаних зі зміцненням матеріально-технічної бази галузі, пошуком і раціональним використанням цільових і спонсорських фінансових можливостей, удосконаленням програмно-методичного та організаційного забезпечення фізичного виховання в усіх типах навчальних закладів.

Комплексне поєднання зазначених заходів дасть змогу забезпечити розробку оптимальних показників фізичної підготовленості всіх вікових і соціально-демографічних груп населення, створити єдину систему використання засобів фізичної культури на виробництві, в побуті та місцях відпочинку, а також науково обґрунтувати програми з фізичної культури для різних типів навчальних закладів [11, с. 98]. Масовому спорту притаманні освітня, культурна, духовна, правоохоронна та оборонна функції, а фізична

розвиненість населення сприяє покращенню виробництва, як наслідок, зростає економічний потенціал держави.

Все більш важливою стає роль фізичної культури в соціалізації та вихованні молодого покоління, формуванні стилю життя молоді. Масовий спорт дотичний до здавалося б таких несумісних явищ, як суспільне середовище, расові та національні відносини, ділове життя, концепція патріотизму й етичні цінності. Формування здорового іміджу нації є першочерговим завданням, до виконання якого має прагнути кожна держава. Визначальне значення в цьому має спосіб життя, що забезпечується суспільством і державою, доступні стандарти життєдіяльності особистості кожному громадянину.

Для цього суспільство має мобілізувати різні засоби, якими реально володіє, і насамперед можливості людського фактора: масштаби популяції, демографічної динаміки і стану здоров'я населення [9]. У забезпеченні основ гідного життя всіх членів суспільства важлива роль належить освіті та культурі, зокрема фізичній культурі, спорту і спортивно-оздоровчому туризму, які уособлюють структурно-функціональні компоненти системи національної безпеки. Здоров'я в глобальному розумінні є запорукою прогресивного розвитку держави загалом.

Масовий спорт виконує низку соціальних функцій, культивує здоровий спосіб життя, що дуже важливо і для економіки, і для обороноздатності будь-якої країни. Саме тому держава має здійснювати контроль над спортом за допомогою видання відповідних нормативно-правових актів, державних програм і виділення на них фінансування. Використання засобів фізичної культури та масового спорту для національної безпеки держави, зокрема соціально-економічної безпеки України, уособлює актуальне завдання. Простежується взаємозв'язок системи масового спорту та функціонування інституцій суспільства і держави для забезпечення громадянам гідного існування, розвиток життєвих ресурсів організму людини, вдосконалення і стійке збереження його природних сил, якостей та здібностей.

До числа основних завдань, що потребують вирішення для досягнення зазначеної мети, відносяться: створення нової національної системи фізкультурно-спортивного виховання населення; розроблення і реалізація комплексу заходів з пропаганди фізичної культури і спорту як важливого складника здорового

способу життя; модернізація системи фізичного виховання різних категорій і груп населення; розвиток організаційно-управлінського, кадрового, науково-методичного забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності; розвиток інфраструктури сфери фізичної культури і спорту та вдосконалення матеріально-ресурсного та фінансового забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності [4].

Наше суспільство має уособлювати і пріоритетний об'єкт зміцнення та забезпечення гідного існування й функціонування української держави. Водночас саме соціум становить основний ресурс фізичної культури та масового спорту, соціально-економічний і соціокультурний ефект фізкультурно-спортивного руху, системи фізичного виховання населення і оздоровчої діяльності. Гостро постала необхідність впровадження комплексних інноваційних технологій, що базуються на сучасних освітніх та інформаційних методах, передових засобах навчання, а також досягненнях, де основною метою має стати підвищення якості життя і рівня здоров'я, збільшення тривалості життя населення в Україні.

Формулювання висновків і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У зв'язку з важкою соціально-економічною ситуацією і низкою соціальних проблем в Україні назріла потреба вжиття радикальних заходів щодо якісного покращення стану здоров'я населення. Формуванню нових ціннісних орієнтирів молоді, високого рівня громадянськості та патріотизму має сприяти наочна пропаганда, що є одним з найпотужніших чинників масового спорту. Це комунікативні, навчальні, науково-просвітницькі заходи, спрямовані на розвиток фізичної культури і масового спорту та пропаганду здорового способу життя.

Разом з тим багато проблем в організації роботи з розвитку фізичної культури і масового спорту серед інвалідів ще залишаються невирішеними. Це непристосованість матеріально-технічної спортивної бази до особливостей спорту серед інвалідів, недостатня кількість спортивно-масових заходів, відсутність фахівців з адаптивної фізичної культури. Але загалом можна спостерігати зміни на краще в сфері фізичної освіти, що, очевидно, сприятиме не тільки збільшенню тривалості життя нації, а й зростанню міжнародного авторитету України. Мають вживатися заходи, які нададуть можливість населенню безкоштовно займатися масовим спортом. Активна робота має проводитися

з розвитку фізичної культури і масового спорту молоді з обмеженими можливостями здоров'я та інших груп осіб, які потребують підвищеного соціального захисту.

Значний вплив як засіб пропаганди мусять мати спортивні змагання, увага до масового спорту, який є основою розвитку студентського спорту, для виконання найважливіших умов фізичного вдосконалення молодих громадян України. Одним з головних напрямів розвитку фізичної культури і масового спорту натеper є фізичне виховання молоді, що сприяє вирішенню багатьох важливих проблем, таких як покращення здоров'я населення, збільшення тривалості життя та її якості, профілактика правопорушень. Важливим є підвищення рівня залучення населення до систематичних занять фізичною культурою і спортом та досягнення стійкої конкурентоспроможності української нації.

Список використаної літератури:

1. Білогур В.Є. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2011. 311 с.
2. Довгань Н. Зміст фізичного виховання студентів ВНЗ у процесі позааудиторної діяльності. Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у педагогічній освіті. Київ, 2016. С. 50–54.
3. Дутчак М.В. Моніторинг у системі державного управління спортом для всіх в Україні. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. Харків: ХДАДМ, 2008. № 9. С. 34–43.
4. Жданова О.М., Чеховська Л.Я. Управління сферою фізичного виховання та спорту: навч. посібник. Дрогобич: Коло, 2009. С. 9–20.
5. Зеленюк О., Чекмарьова В., Бикова Г. Тілесне здоров'я студентської молоді: акмеологічний дискурс. Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту в сучасних умовах: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ: ДНУ, 2015. С. 120–121.
6. Каменков В. Роль местных исполнительных и распорядительных органов в сфере физической культуры и спорта. Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. Минск, 2010. С. 159–165.
7. Коваленко О. Державне управління в процесі соціалізації суспільного відтворення. Держава та регіони. Сер.: Державне управління. 2013. № 2. С. 71–75.
8. Кривоконь Н. Соціалізація та досвід особистості в контексті психології соціальної роботи. Пробл. заг. та пед. психології: зб. наук. пр. 2011. Т. 13. Ч. 1. С. 223–231.
9. Леонов Я.В., Приходько И.И., Путятин Г.Н. Внутренний ресурс развития сферы физической культуры и спорта. Теория и практика физической культуры. № 3. 2013. С. 59–66.
10. Лукашук В. Консолідуєча функція спорту у сучасному суспільстві. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2009. № 844. С. 235–240.
11. Меляков А. Гуманітарна сфера як предмет досліджень у науці державного управління. Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. Х.: вид-во ХарРі НАДУ «Магістр». 2012. № 1. 205 с.
12. Парубчак І. Соціальна значимість молодіжних громадських організацій та об'єднань як суб'єктів реалізації державної молодіжної політики. Ефективність державного управління: зб. наук. праць. Львів. регіон. Ін-т держ. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; за заг. ред. В.С. Загорського. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. Вип. № 30. С. 212–219.
13. Стадник В. Методологічне забезпечення позаакадемічних форм занять фізичним вихованням студентів ВНЗ. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. Київ. 2015. С. 83–86.

Сисюк В. М. Государственное регулирование процессов участия молодежи в массовом спорте и роль общественных институций в пропаганде здорового образа жизни

В статье исследовано явление массового спорта как проявление активного участия молодежи в социальных и гражданских трансформациях общества. Выяснена необходимость формирования молодой личности с помощью массового спорта в целях воспитания гармонично развитого субъекта украинского общества. Проанализировано развитие процесса физического воспитания в учебных заведениях вследствие измененных социальных представлений у молодежи. Обоснованы теоретико-методологические основы воспитания современной молодежи на основе ценностей здорового образа жизни. Предложены базовые принципы государственного регулирования развития сферы массового спорта среди украинской молодежи.

Ключевые слова: государственное регулирование, здоровый образ жизни, молодежь, массовый спорт, органы государственной власти, общество, физическая культура, воспитание, ценности.

Sysiuk V. M. State regulation of the processes of the participation of youth in mass sport and the role of social institutions in the popularization of the healthy way of life

The phenomenon of mass sports as a manifestation of active participation of youth in social and civil transformations of society is researched. The necessity of formation of a young person with the help of mass sports for harmoniously development person of Ukrainian society is found out. The development of the process of physical education in educational institutions as a result of changes in social attitudes in youth is analyzed. The theoretical and methodological principles of education of modern youth based on the values of a healthy lifestyle are substantiated. The basic principles of state regulation of development of sphere of mass sport among Ukrainian youth are offered.

Key words: *state regulation, healthy lifestyle, youth, mass sport, state authorities, society, physical culture, education, values.*